

Vestnik.

Šestdeseti rojstveni dan Njega Velikanstva presvetlega cesarja Frančiška Jožefa I. se je dne 18. vel. srpana po vsej deželi prav slovesno praznoval. V Ljubljani je bila cerkvena slovesnost v stolni cerkvi in v vseh župnijskih cerkvah. Za vse vojaštvo, katerega je sedaj mnogo v Ljubljani zbranega, bila je v lartermanovem drevoredu vojaška sv. maša, potem so se pri preblagorodnem g. deželnem predsedniku baronu Andreji Winklerji poklonili civilni in vojaški dostojanstveniki. Na Bledu se je upozorila že na predvečer krasna razsvetljava jezera in vsega letovišča. Na slovesnostni dan pa je bila velika sv. maša na otoku, pri kateri se je izborna pela instrumentirana latinska maša. Zvečer je bila velika tombola za napravo občinske bolnice in potem veselica v Malnerjevem hotelu, katere se je udeležilo mnogo izbranega, elegantnega ljudstva.

Odlikovanje. C. kr. deželni šolski nadzornik g. Jakob Smolej je dobil od presvetlega cesarja red železne krone III. razreda.

Osobne vesti. C. kr. deželni šolski nadzornik za srednje in ljudske šole g. Jakob Smolej je bil na svojo prošnjo umirovljen. V svojem dolgoletnem službovanju je na podstavi svoje temeljite izkušnosti in objektivnega postopanja uspešno uplival na razvoj šolstva na Kranjskem sploh. Po smrti deželnega šolskega nadzornika za ljudske šole, g. R. Pirkerja mu je visoka vlada izročila tudi nadzorstvo ljudskih šol. Kot tak se je izkazoval posebnega zaščitnika in podpornika ljudskih učiteljev. V svojem poslovanju je bil vzor marljivosti in vestnosti in kdor je prišel z njim v službeno dotiko, spominjal se bode njegove ljubeznivosti in dobrohotnosti. Dal Bog, da bi po tolikoletnem trudapolnem in z najvišjega mesta odlikovanem delovanju še dolgo v miru in zdravju užival čas pokoja!

Presvetli cesar je imenoval deželni šolski nadzornikom za srednje in ljudske šole ravnatelja višje gimnazije ljubljanske g. Jožefa Šumana in visoko naučno ministerstvo ga je pridelo deželnemu šolskemu svetu kranjskemu.

Predsednik c. kr. okrajnemu šolskemu svetu logaškemu, preblagorodni gospod vladni tajnik Gustav del Cott je imenovan okrajnim glavarjem.

Ravnateljem na tukajšnji višji realki je bil imenovan dosedanji začasni ravnatelj g. dr. Rudolf Junovc. — G. dr. Ivan Bezjak je dobil mesto začasnega učitelja za slovenščino na učiteljski v Mariboru.

Po 42 letnem, od presvetlega cesarja odlikovanem službovanju je stopil v pokoj voditelj I. mestne deške ljudske šole v Ljubljani g. Andrej Praprotnik. Leta 1860., ko se je preselil iz Dobrove v Ljubljano, ustanovil je naš list in ga je uredoval s kratko izjemo do konca leta 1889. Od časa uredbe ljudske šole na Kranjskem po državno-šolskem zakonu od dne 14. mal. travna 1869. l. je bil član visokega deželnega šolskega sveta kranjskega in član izpraševalne komisije za ljudske šole. O njegovem delovanju na literarnem polju slovenskem nam je obljubil za naš list pisati naš zaslužni sodrudnik v. č. g. kanonik prof. J. Marn v „knjigi slovenski v devet-

najstem veku“. Za danes mu le želimo, da bi po tolikoletnem delovanju še dolgo užival čas miru! —

Učiteljske službe so dobili učiteljska pripravnik gg.: Martin Humek na Raki, Srečko Nagel na Studenci in gospodičine Ana Cevnik na Čateži, vsi trije v krškem šolskem okraju. Pomožni učitelj g. I. Dolinar na Studenci pride za pomožnega učitelja na novo ustanovljeno šolo na Dobovci pod Homom.

Nova dekliska šola v Ljubljani. Slavni deželni odbor je dne 28. pret. m. sklical enquete, da bi se z ozirom na veledušno Gorupovo ustanovo posvetovala, kakšno deklisko šolo bi kazalo v Ljubljani ustanoviti. Posvetovanja so se udeležili gg.: deželni glavar dr. Jožef Poklukar, cesarski svetnik Ivan Murnik in dr. Josip Vošnjak kot zastopniki deželnega odbora; vladni svetnik Josip Merk in dež. šolski nadzornik Josip Šuman kot zastopnika c. kr. deželni g. šolskega sveta; dr. Ivan Tavčar in prof. Fr. Levca kot zastopnika c. kr. mestnega šolskega sveta; dr. vitez Bleiweis-Trsteniški in nadzornik Ivan Tomšič, kot zastopnika mestne občine ljubljanske. Po blizu dvurnem posvetovanju, katero je vodil gosp. deželni glavar, sprejel se je soglasno predlog g. prof. Levca, da je v Ljubljani ustanoviti trirazredno deklisko meščansko ljudsko šolo s slovenskim učnim jezikom in pod moškim vodstvom, z dodatnim predlogom g. dr. viteza Bleiweisa, da se s to meščansko šolo, ako bode treba, združi še poseben praktičen učni tečaj v četrtem letu. — Določilo se je tudi, da poleg navadnih predmetov dekliske meščanske šole naj se na tej šoli uče tudi nemščina, gospodinstvo in higijena kot obvezni, italijanščina in francosčina kot neobvezni predmeti. Podrobni učni načrti izdelala c. kr. mestni šolski svet. Učiteljsko osobje naj šteje kateheta, ravnateljca, tri učitelje in jedno učiteljico. Preverjeni smo, da bode te sklepe vse slovensko učiteljstvo in vse zavedno prebivalstvo ljubljansko z velikim veseljem pozdravilo. Želvi je le, da se v napredek našega šolstva in našega naroda kmalu tudi dejanski izvrši!

Umrli je pred kratkim v Ljubljani gospodičina Ivana Arko, učiteljica v Ribnici. Zaradi bolehnosti je bila že skoraj vse leto na dopustu, a ni mogla več okrevati. Mučna prsna bolezen jo je spravila v prerani grob. Blag ji spomin!

Kmetijskega tečaja za ljudske učitelje na deželni poljedelski, sadjarski in vinarski šoli na Grm u, ki je trajal od dne 6. do dne 27. vel. srpana, udeležili so se letos gg.: dr. Tomaž Romih, meščanski učitelj v Krškem; Jožef Bregar, nadučitelj v Kranjski Gori; Luka Albrecht, učitelj v Ledinah; Bernard Andolšek, učitelj v Srednji Vasi v Bohinju; Jakob Dimnik, učitelj v Postojni; Rudolf Horvat, učitelj v Orehku; Frančišek Jeglič, učitelj na Dovjem; Albert Kolbezen, učitelj v Starem Trgu pri Poljanah; Anton Likozar, učitelj v Goričah; Jožef Novak, učitelj na Dobrovi; Frančišek Rojina, učitelj v Kolovratu; Franciš. Schiffer, učitelj v Starem Trgu pri Loži; Janez Schöber, učitelj v Črmošnjah; Jožef Turk, učitelj v

Begunjah pri Radovljici; Francišek Zaman, učitelj na Ubelskem.

Učiteljske plače na Kranjskem. Zakonski načrt o reguliranju učiteljskih plač na Kranjskem, katerega je vzprejel kranjski deželni zbor v seji dne 15. listopada 1889, ni dobil Najvišjega potrjenja. Uradni list navaja, da je nejasen § 3. tega zakona, ki pravi: „Ustanovitev učiteljskih služeb, kakor tudi razvrstitev, to je določitev njih plačilnih vrst, izvršuje deželni šolski oblastvo v sporazumu z deželnim odborom“. V tem slučaju bi bil deželni šolski svet nekako odvisen od deželnega odbora. Poglavitni pomislek pa je bil proti § 6., ki pravi: „Učiteljem, kateri so kot stalni učitelji na jedni ter isti jednorazredni ljudski šoli z letno plačo IV. vrste zadovoljno službovali deset let, gré razven zakonitih starostnih doklad še osebna doklada 50 glđ., ki se pri odmeri pokojnine ne vstevajo, ki pa odpadejo, ako učitelj dobi višjo plačo. Priznanje te osebne doklade izreče deželni šolski svet v sporazumljenji z deželnim odborom“. Tudi v tem slučaju bi bil deželni šolski svet navezan na pritrjenje deželnega odbora, kateri pa ne more razsojevati, ali so učitelji zadovoljno službovali ali ne. — Obžalovati moramo, da so se v načrt sprejela določila, ki niso mogla dobiti potrjenja. S tem je urdba naših bornih plač najmanj za jedno leto preložena.

Iz vdovskega učiteljskega društva. Odborova seja je bila dne 7. vel. srpana. Navzoči: predsednik g. dr. Anton Jarc; odborniki gg.: Čencič, Govekar, Močnik (tajnik), Stegnar, Tomšič, Žumer in Punčuh. Tajnik poroča o stanju društva in o premembah, ki so se vršile od časa zadnje odborove seja 20. mal. travna. Osnova pravil se je odposlala vsem udom vdovskega društva, dalje tudi šolskim nadzornikom po Kranjskem. Zoper vsako spremembo sta se oglasila po dopisnicah dva uda, za posamezne spremembe se je oglasilo nekaj več udov, med temi v „Učit. Tov.“ g. Jeglič z Dovjega. Velika večina se je molče a tudi pismeno pritrjevala za osnovo.

Od zadnjega občnega zbora p. l. je k društvu pristopilo 10 učiteljev, v starosti od 23—50 let. Med temi je 1 neoženjen, drugi so družinski očetje; med temi je 1 vplačal takoj vso vstopnino 27 glđ. Leto in dan pristopa se šteje udom od časa prvega vplačevanja, vsi do sedaj pristopivi so plačali letnino za l. 1890; naše društveno leto se namreč zaključí konec vel. srpana. Podpiranih je bilo letos 10 vdov in 20 sirot, pristopila je namreč 1 vdova s 100 glđ. na leto. Obligacije se letos niso kupovale, ker so precej visoke, a gotovina v hranilnicah se je pomnožila za 950 glđ.

Naši dolžniki, učitelji-udje nekaj redno, nekaj pa tudi neredno plačujejo, pri posojilu se jim navadno odtegnejo takoj 6% obresti. Letnino za več let je na dolgu nek ud, ki pa obeta, da bode v kratkem plačal. (Odbor je bil te misli, da se mora z udom, ki je na letni dolžan, po pravilih ravnati).

Po tem poročilu se je prestopilo na dnevni red. V društvo se sprejme g. Ignacij Tramate, oženjen učitelj iz Kamnika, leta se mu štejejo takoj, ko vplača prvo vsoto. — Občni zbor bode 2. vinotoka po navadnem običaji. Na dnevni red pride nasvetovana preosnova društvenih pravil. Ker bode morebiti razprava o tem živahna, ta dan ne bode zborovalo „Slovensko učiteljsko društvo“, pač pa dan poprej t. j. 1. vinotoka v sredo zvečer „Narodna

šola“. — Opozarjamo društvenike vdovskega društva, da je za prenaredbo pravil treba $\frac{3}{4}$ glasov izmed navzočih; posamezni §§. po tem, ko je o načelu sprejeta sprememba, pa zahtevajo le absolutne (nadpolovične) večine. Komur je kaj mar, bode se že toliko potrudil, da bode prišel k zboru, in stvar objektivno presodil. Povzamemo še jedenkrat glavne spremembe, ki so: 1. K društvu morejo prestopiti tudi učiteljice. 2. Društvo garantira neoženjem udom prevžitnino. 3. Društvo daje na posodo (kako in komu pove § 18.). 4. Najvišja pokojnina vdovam je 120 glđ. a to dosežejo le po 25 letih vplačevanja, po stopinjah od 20 do 120 glđ. 5. Kdor že 30 let vplačuje, oprošča se vplačevanja, a ostane še pravi ud z vsemi pravicami. Te radikalne prenaredbe merijo na to, društvo uravnati tako, da bode pristopno vsemu učiteljstvu na Kranjskem, potem pa dati vsakemu nekaj, bodi si samec ali vdovec; tudi dosihmal je mogoče bilo a le od slučaja do slučaja učiteljem takim, ki imajo nezatno pokojnino kaj seči pod rame. Sedaj bode uravnano tako, da se pokojnina vdovam zviša po letih vplačevanja, to je običajno pri vseh zavarovalnicah, sicer bi se to doseglo tudi z višjim vplačevanjem prva leta pristopa, a to bi bilo preveliko breme; § 11. v osnovi ima pa tudi zabraniti, da se društveno premoženje prehitro ne porabi in se kolikor moč enakomerno med ude razdeli. Da se pa udom, ki že 30 let vplačujejo, breme olajša, pač ni treba razlagati, da je to pravično a ima tudi namen priganjati k pristopu. Sicer pa vsako lahko razume, da sedanji odbor ne išče sebe, ampak korist učiteljstva. Komur je kaj skrbí za svoje, še lahko pristopi po starih pravilih; kakor pa slišimo, preosnovi ugovarjajo najbolj tisti, ki še udje niso, ti se pač lahko uteše, ako pravočasno pristopijo.

„Matica Slovenska.“ V zadnji številki „Učit. Tov.“ smo poročali o dopolnilni volitvi v društven odbor. Sedanji odbor se je tako-le sestavil: Jožef Marn, predsednik; Francišek Levec, prvi podpredsednik; Peter Grasselli, drugi podpredsednik; Luka Robič, blagajnik; dr. Jernej Zupanec, pregledovalnik računov; Anton Kržič in Andrej Proprtnik, ključarja; Anton Bartel in Simon Rutar, overovatelja sejnih zapisnikov; dr. Ivan Tavčar, pravni zastopnik. Gospodarski odsek: dr. Hinko Dolenc, Peter Grasselli, dr. Anton Jarc, Luka Robič, dr. Ivan Tavčar. Književni odsek: Anton Bartel, Anton Koblar, Anton Kržič, dr. Jožef Lesar, Francišek Levec, Maks Pleteršnik, Simon Rutar, Ivan Šubič, Ivan Tomšič, Francišek Wiesthaler, Anton Zupančič, Vilibald Zupančič.

Igrališča za otroke. Kdor obiskuje naša javna setališča v Ljubljani, zapazil je že gotovo jako čuden nedostatek, ta namreč, da naša nežna mladina nikjer nima svojega igrališča, nikjer prostora, kjer bi se v hladni senci zabavala in malo poigrala. Nekdaj je bilo otrokom v „Zvezdi“ določenega nekaj prostora, pozneje se jim je odkazal prostor pod Tivoli. A ta prostor ni posebno prikladen, letos pa je vrhu tega vsled vodovodnih del ves pokvarjen in ubogi otroci nimajo, kam bi se dali, ker je letos strogo zabranjeno, posedati na tem ali onem tivolskem travniku. Dobro sem sam čutil, da je občinstvo prejšnje magistratovo nebriznost le preveč zlorabilo in s travniki ravnalo, kakor da bi bilo na „gmajni“, tega sem pa tudi preverjen, da se mora za otroke določiti kakšen

prostor. Potreba je velika, mesta pa tudi ne bode zadelo tako hudo, da bi kaj takega ne mogli utrpeli. Zatorej dajte mladini kaj prostora, prav hvaležni Vam bomo za to! — Da so igrališča za otroke v mestu tudi s pedagogičnega ozira potrebna, sklepamo iz tega, da je mestno učiteljstvo pred tremi leti pri učiteljski konferenciji soglasno sklenilo prošnjo do mestnega magistrata, da bi se v raznih delih mesta priredila taka igrališča. Po „Sl. N.“

Pouk iz domače zgodovine. V „Slov. Gosp.“ beremo: „Na c. kr. gimnaziji v Mariboru je bila preizkušnja iz štajarske zgodovine. Četrtošolci A. Jerovšek, Fr. Schirmmaul, K. Ozvalt in Fr. Krošelj so dobili pri njej darila za svoje izvrstno znanje. Učil je štajarsko zgodovino g. prof. Horak in so mu učenci delali vso čast pri preizkušnji“. Iz tega se razvidi, da se na mariborski gimnaziji v četrtem razredu kot neobvezen predmet posebno poučuje štajarska zgodovina. Za marljivejše učence so tudi določena darila. Vse stroške za ta pouk nosi po našem mnenju dežela oziroma deželni odbor, ker nam je znano, da se isto tako domača zgodovina poučuje v Gradeci in vse stroške plačuje deželni odbor. Kaj koristen v prospeh zgodovine kranjske dežele bi bil tak pouk tudi v Ljubljani in Novem Mestu. Stroški za to bi ne bili veliki; ali bi jih ne mogla dežela prevzeti? Morda bi se pa našel tudi kak premožen rodoljub, ki bi napravil v ta namen malo ustanovo?

Na vinarski, sadjarski in poljedelski šoli na Grmu pri Novem Mestu razpisanih je do 20. kimovca 1890. l. 6 deželnih ustanov, do katerih imajo pravico sinovi kranjskih kmetovalcev in vinogradnikov, kateri pa morajo biti najmanj 16 let stari, krepkega telesa in čvrstega zdravja. — Učenci z deželnimi ustanovami dobe v tej šoli stanovanje, hrano in pouk brezplačno, za obleko si pa morajo sami skrbeti.

Prošnjam je priložiti rojstveni list, spričalo dovršene ljudske ali obiskovanje srednje šole, zdravniško potrdilo o čvrstem telesu in trdnem zdravju in župniško spričevalo o lepem vedenju.

Prošnjam za sprejem proti plačilu je priložiti reverz ali obvezno pismo roditeljev, oziroma varuha zaradi vzdrževanja učenca.

Pestalozzijev spomenik. V Iverdonu se je vršilo odkritje Pestalozzijevega spomenika. Spomenik je prav umetniško delo. Soha predstavlja velikega pedagoga z dvema otrokoma. Deček ima knjigo v rokah in gleda zaupljivo in naidušeno Pestalozziju

v obraz, dočim se ga drži deklica z največjim zaupanjem na obličji. Pestalozzijeva leva roka počiva na dečkovih ramah, desnico pa dviga kvišku, kakor bi učil. Ljubezen govori iz obraza velikega človeka in detoljuba.

Vabilo na naročbo. (Slovenski zemljepisni atlant.) V rokopisu imam pripravljen slovenski zemljepisni atlant, ki bode v prvi vrsti raznovrstnim slovenskim šolam primeren. Ako dobim dovolj naročnikov, hočem ga sam založiti, čeravno se mora vtakniti v tako delo veliko denarja. Uljudno vabim torej vsesкупно slovensko občinstvo na obilo naročbo prvega slovenskega šolskega zemljepisnega atlanta, čegar cena bode 1 gld. Naročnine ni treba naprej pošiljati.

V Krškem 27. vel. srpana 1890.

Ivan Lapajne,
šolski ravnatelj.

Kdo gre v Beli Grad? V Belem Gradu je na tamošnji rimsko-katoliški ljudski šoli z nemškimi učnim jezikom, katero obiskujejo samo otroci avstro-ogerskih podanikov in katera je pod pokroviteljstvom avstro-ogerskega poslanstva, popolniti mesto učitelja, katerega letna plača je 800 gld. poleg pravice do prostega stanovanja.

Prosilci za to službo morajo biti rimsko-katoliške vere, v нравstvenem in političnem oziru neomadeževani, nemškega jezika v govoru in pisavi popolnoma zmožni in morajo dokazati, učno usposobljenost za splošne ljudske šole.

Pri jednaki kvalifikaciji imajo prednost tisti prosilci, ki so zmožni srbsko-hrvaškega jezika.

Prosilce naj je tudi sposoben za oskrbovanje cerkvene glasbe.

Prošnje za to službo naj se s poročilom okrajnega šolskega nadzornika vložijo najkasneje do dne 10. kimovca t. l. pri c. in k. avstro-ogerskem poslanstvu (Gesandtschaft) v Belem Gradu — Srbija.

Zahvala. Po svoji darežljivosti obče znana „Narodna šola“ je blagoizvolila na prošnjo podpisane učitelja tukajšnji šoli podariti brezplačno več učnih pripomočkov. Za ta velikodušni dar se naj topleje zahvalujeta krajni šolski svet in šolsko vodstvo.

Radomlje dne 28. vel. srpana 1890.

Hinko Paternost,
učitelj.

Ivan Nastran,
predsednik kraj. š. sveta.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Opomnja. V teku meseca vel. srpana je bilo še več služeb razpisanih, obrok za vlaganje prošenj pa je pred dnem 1. kimovca pretekel, torej ni mo mogli od sl. c. k. okr. šolskih svetov nam doposlanih razpisov pravočasno priobčiti, posredovali pa smo, da so se ti razpisi v obeh ljubljanskih slov. dnevnikih objavili. Te službe so: 2. in 8. služba na dekliški šoli v Novem Mestu (450, ozir. 400 gld.), obrok do

22. vel. srpana; 3. služba v Vipavi stalno (450 gld. in stanovanje), do 25. vel. srpana; 4. služba v Toplicah — stalno (400 gld.), do 29. vel. srpana; učiteljska služba v Selih (okr. Novo Mesto) — stalno ali začasno (400 gld., 30 gld., stanovanje), do 29. vel. srpana; 2., 3. in 4. služba v Trebnjem — stalno ali začasno (500, oziroma 450 in 400 gld.), do 29. vel. srpana; učiteljska služba v Zagradci